

El lleure educatiu, escola de ciutadania

L'impacte del lleure educatiu en la construcció social del segle XXI, eix del tercer **Congrés** coorganitzat per la Fundació Pere Tarrés i Didania

LAURA PINYOL

FOTO: CÈLIA ATSET / FUND. P.TARRÉS

Per educació en el lleure s'entén tot el conjunt d'activitats pensades per a infants i joves que es desenvolupen per mitjà d'esplais, agrupaments escoltes, colònies, menjadors escolars i activitats extraescolars. A Catalunya, segons es desprèn de l'Enquesta de Salut de Catalunya del 2012, uns 600.000 nens i nenes d'entre 3 i 14 anys fan activitats extraescolars i més de 220.000 infants i joves participen en activitats d'estiu, ja siguin casals, colònies, acampades, rutes o camps de treball, segons dades de la direcció general de Joventut. Són activitats que es fan al marge de l'escola però que tenen una clara intenció pedagògica.

De manera regular, un teixit de 700 entitats pro-

mouen el lleure educatiu sense ànim de lucre, amb la participació de més de 10.000 educadors voluntaris i més de 40.000 criatures. Per analitzar la contribució del lleure educatiu en el segle XXI, l'octubre passat la Fundació Pere Tarrés i Didania van organitzar el tercer Congrés del Lleure Educatiu.

Forjar caràcters

Entre les moltes virtuts que té el lleure educatiu destaca el desenvolupament de les actituds vitals, com la convivència, les relacions socials, la flexibilitat, l'adaptació al canvi, la cooperació i el treball en equip. També el paper entre família i escola, que es tradueix en el suport a la conciliació o l'acompanyament a la comunitat educativa. Tanmateix, una de les claus de l'educació en el

Uns 600.000 infants catalans d'entre 3 i 14 anys participen en activitats extraescolars

Un teixit de 700 entitats promouen el lleure educatiu sense ànim de lucre

lleure és que contribueix a lluitar contra la pobresa i l'exclusió social. Les activitats ajuden a treballar competències i habilitats perquè els nens i nenes aprenguin a ser i a conèixer en la societat. Esplais, centres oberts, caus o agrupacions escoltes són una escola de ciutadania on s'inculquen valors fonamentals: respecte per la natura, coneixement del país, sentiment de pertinença a una comunitat i voluntat de transformació de l'entorn.

És una feina que no es podria fer sense la implicació dels milers de monitors, educadors i voluntaris que participen activament en aquests espais. I viu d'una llarga tradició històrica al conjunt de Catalunya, que té una vocació per educar de manera integral que n'ha fet una referència a tot Europa. Precisament, un dels eixos d'aquestes jornades de reflexió va ser la universalització de l'accés

al lleure perquè pugui continuar acomplint la missió de la cohesió social, ja que es calcula que el 50% dels fills de les famílies més vulnerables no hi participen.

Escola de ciutadania

Les desigualtats socials i les diferents realitats socioculturals que trobem a la nostra societat demanen noves formes de relacionar i construir la ciutadania. Són escenaris canvians que plantegen el repte de com poden consolidar-se les identitats personals i col·lectives en un món ple de contrastos. La professora Txus Morata, de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, de la Universitat Ramon Llull, ressalta la importància de l'educació en el lleure perquè "aporta maneres de comunicar-se, de pensar, d'aprendre i de relacionar-se per mitjà de la transmissió de valors". Així mateix, "la cultura de

El lleure promou actituds com la convivència, la flexibilitat, la cooperació i el treball en equip

L'educació en el lleure contribueix a la lluita contra la pobresa i l'exclusió social

PUNT DE TROBADA. El Congrés del Lleure Educatiu, que es va celebrar a l'octubre, buscava analitzar la contribució del lleure educatiu en el segle XXI.

la solidaritat” permet crear “ciudadans més participatius, crítics i compromesos pel bé comú”.

També reivindica el paper de l'educació en la transmissió de valors el doctor Francesc Torralba, professor i director de la Càtedra Ethos, d'ètica aplicada, de la Universitat Ramon Llull. En la conferència *Educar en temps d'incerteses o en temps canviants*, Torralba exposava la necessitat que els ciutadans tinguin referents per ser crítics i la responsabilitat per frenar certs processos i deslegitimar alguns comportaments: “Només una ciutadania activa, conscient, responsable, compromesa i adulta pot fer possible el canvi, la regeneració de les institucions i de les organitzacions que tan urgentment necessita” la nostra societat.

Teoria pràctica

Xavier Nus, president del Moviment de Centres d'Esplai Cristians Cata-

lans (MCECC) de la Fundació Pere Tarrés, és des de fa anys formador en educació del lleure de l'Escola d'Esplai de Lleida i coordinador de l'Esplai Apassomi de les Borges Blanques. Destaca el “repte constant” d'aplicar els conceptes a una realitat que és “diferent a cada territori”. El MCECC mateix, que agrupa més de 200 esplais vinculats a parròquies o escoles cristianes, “topa amb una realitat pròpia a cada lloc on treballa; no és el mateix Badalona que les Borges Blanques”. Al seu parer, les activitats de lleure comparteixen el denominador comú de ser “aglutinadors” i, per tant, d’“afavorir la cohesió”. A la capital de les Garrigues, per exemple, l'esplai ha significat tradicionalment “un espai de trobada i cooperació entre alumnes de l'escola concertada i l'escola pública”.

En aquest cas, ¿com es treballa la transmissió de valors des d'un compro-

PRINCIPALS ENTITATS DE LLEURE	CENTRES	EDUCADORS	INFANTS I JOVES
Coordinació Catalana de Colònies,			
Casals i Clubs d'Esplai - Fundació Pere Tarrés	212	3.674	16.341
Minyons Escoltes i Guies de Catalunya	140	2.388	9.182
Esplais Catalans	98	1.550	6.500
Escoltes Catalans	38	744	2.570
Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica	35	226	860
Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya	24	676	855
Federació de Centres Juvenils Don Bosco de Catalunya	17	245	1.420
Acció Escolta de Catalunya	13	157	576
Centre Marista d'Escoltes	8	160	1.026
Organització Juvenil Espanyola	7	28	222
TOTAL	736	11.115	42.842

Els valors del lleure educatiu

Comunitat

Educació per a la ciutadania, entesa com el sentiment de pertinença a una comunitat i la implicació per construir i transformar la societat des de la participació social i política per aconseguir tenir un món més humà i just.

Personal

Afavorir el creixement personal i emocional i el cultiu de la interioritat. Promoure la igualtat d'oportunitats.

mís cristià? Per a Xavier Nus, es tracta de “compartir el transcendent”, que no és més que un “espai de reflexió que és comú en totes les confessions”. Això permet que infants i joves, sovint amb tradicions religioses diferents, “apreguin a trobar un espai de frontera amb altres realitats que els convida a una obertura de mires”. La clau, com sempre, és “generar dinàmiques” des de la “normalitat i el respecte”, perquè “els valors són transversals”.

I la millor manera de compartir i ensenyar valors perquè aquests espais de trobada siguin un motor de transformació cívica per als ciutadans de demà és “l'exemplaritat”. Perquè per transmetre “cooperació, igualtat de gènere, coresponsabilitat, respecte, sentiment de pertinença, integració i reconeixement de l'altre” cal, sobretot, “predicar amb l'exemple, no tant explicar-ho”. Moltes vegades, quan millor pot quallar aquesta “microsocietat” és durant la convivència de les setmanes d'estiu, quan es duen a terme colònies o campaments. Aquests espais “alenteixen el temps i tot passa al ritme dels infants, que és el que toca”. És precisament en aquest temps “amb tant valor afegit” quan la canalla podrà aprendre “el valor de coeducar, de ser reconegut com un igual, de compartir tasques i dur-les a terme sense prejudicis socials”. Perquè només des de “l'exemple i la quotidianitat” es poden inocular els valors universals per construir millors persones per a societats més justes.